

ТМ	Г. XXII	Бр. 1-2	Стр. 85 - 96	Ниш	јануар - јун	1998.
----	---------	---------	--------------	-----	--------------	-------

UDK 316.732:316.73

Оригинални научни рад

Примљено: 06.01.1998.

Никола Божиловић

Филозофски факултет

Ниш

АКУЛТУРАЦИЈА КАО ПРЕНОС КУЛТУРНЕ ДИНАМИКЕ

Rezime

Sa razvojem sredstava komunikacije u savremenom svetu dolazi do značajnijih promena kultura. Tako i akulturacioni procesi dobivaju na značaju i aktuelnosti. Dolazi i do promena nekih ustaljenih teorijskih stavova usled delovanja raznih kulturnih determinizama. Zato akulturacija postaje ponovni izazov za antropologe i sociologe kulture. Akulturacija je, u odnosu na druge kulturne procese, najspecifičiji i najobuhvatniji proces kulturne dinamike. Istraživanjem akulturacije bave se brojne kulturološke nauke ali je, čini se, ovaj fenomen još uvek teorijski nedovoljno razjašnjen. Ovim radom se pokušava dati prilog definisanju akulturacije, prvenstveno sa stanovišta sociologije kulture. Akulturacija je, u odnosu na druge kulturne procese, najspecifičiji i najobuhvatniji proces kulturne dinamike. Istraživanjem akulturacije bave se brojne kulturološke nauke ali je, čini se, ovaj fenomen još uvek teorijski nedovoljno razjašnjen. Ovim radom se pokušava dati prilog definisanju akulturacije, prvenstveno sa stanovišta sociologije kulture. U radu koji je pred Vama, pored akulturacije kao najspecifičijeg i najobuhvatnijeg kulturnog procesa, definišu se i ostali procesi kulturne dinamike - difuzija, asimilacija, selekcija, rezistencija. Svi oni su iskustveno nedeljivi i po pravilu teku ili vremenski paralelno sa akulturacijom ili sukcesivno u odnosu na nju. Time se akulturacija određuje kao kompleksan društveni kulturni fenomen.

Кључне речи: kultura, akulturacija, kulturna dinamika, kulturološke nauke, asimilacija

Pristup problemu

Nema ni-eg nezahvalnijeg, ~ini se, od teorijskog definisawa pojmova društva i kulture. Naprosto zato što se i jedan i drugi pojam "protiv" principima diskurzivnog odraživawa. Takvo definisawe pretpostavka niz logičkih teorijsko-metodoloških postupaka, po-ev i od apstrahovawa do generalizovawa, a sve to otežava sama ~ivenica da su i društvo i kultura u suštini entiteti koji ni u jednom momentu nisu statični i da se, najblaže rečeno, sa stanovišta totaliteta, mogu (u duhu Lukačeve, a zatim i Goldmanove sintagme) podvesti pod pojam "dinamične značajne strukture". Zato zbog složenosti problema definisawa društva i kulture i zbog toga što ni jedno od njih u stvarnosti ne postoji (postoje samo različita društva i različite kulture) može biti uputno pribegnuti Kontovoj podeli društva (i kulture, naravno) na statiku i dinamiku. Statika nam, u najkraćem, ove pojmove predstavka u stavu mirovawa, dakle u ne-em što se da samo pretpostaviti, uslovno i teorijski prihvatiti. Dinamika kulture je, pak, realnost koja treba postati predmetom ozbiljnih socioloških istraživawa i eksplicirawa, uprkos napred izloženim teškoćama definisawa kulture kao takve. To vrlo slikovito ističe Lorens Louel A. (Lawrence Lowel): "Ništa na ovom svetu nije mawe uхватljivo od pokušaja da se obuhvate wena značewa (značewa kulture - prim N. B) - to je isto kao pokušavati uhvatiti vazduh u šaci - ~ovek shvati da ga ima svuda, ali je van dohvata".¹ Sve ovo ne bi trebalo da predstavka prepreku pred kojom istraživači kulture treba da zastanu. Naprotiv, teškoće su ujedno izazovi i podsticaji da se naponi u empirijskim istraživawima umnogostruče i u teorijskim tumačewima argumentuju, naučno osmisle i nadgrade.

Kultura sagledana u sociološkom kontekstu predstavka istorijsku i promenljivu - jednom rečju dinamičnu kategoriju. Zbog toga je metodološki značajno izdvojiti i proučavati elemente kulturne dinamike koji međusobno utiču jedni na druge. Akulturacija je, bez sumne, jedan od najvažnijih dinamičnih procesa u kulturi, a uz wu se, istovremeno ili naknadno, dešavaju i niz drugih kulturnih procesa - kulturna difuzija, asimilacija, adaptacija, kulturna selekcija (izbor), kulturna rezistencija (otpor), adopcija i odbijawe kulturnih uticaja.

Poslednjih decenija je zapaženo obilježje stručnih raspra-

¹ Culture, u: *At War With Academic Tradition in America*, Cambridge, Mass, 1934, p. 115.

va i empirijskih istra`ivawa akulturacionih modela i procesa, ali jo { uvek nema dovoljno usagla {enih teorijskih gledi {ta o ovom fenomenu. Razloge tome mo`emo tra`iti u ~iwenici da se procesom akulturacije bave razli~ite nau~ne discipline (sociologija kulture, istorija, socijalna i kulturna antropologija, socijalna psihologija), ali je jo { verovatnije mi {qe-we da specifi~nost svakog pojavnog oblika akulturacije uti~e i na relativnost teorijskih uop {tavawa.

Dosada {wi rezultati istra`ivawa akulturacije u osnovi su ukazali na neke neosporne, empirijski obrazlo`ene i nau~no dokazane, ~iwenice: akulturacija je kompleksan proces koji se odigrava u prostornoj i vremenskoj perspektivi, a manifestuje se kroz proces dodira kultura dveju razli~itih dru {tvenih grupa pri ~emu se kultura jedne od njih ili obe mewa u dijalekt i~kom procesu kulturne interakcije.

Sa pojmom "akulturacija" susre}emo se ve} u nekim antropolo {kim radovima s kraja pro {log stole}a. M. Herskovic (M. Herskowitz) pi {e da jo { 1880. godine, pi {u}i o pozajmqivawu u kulturi, ovu re~ koristi Pael (J. V. Powell). Me|utim, zna~ajniji radovi datiraju naro~ito od tridesetih godina dvadesetog veka. Prvu sistematsku definiciju akulturacije dali su R. Redfield, R. Linton i M. Horskovic (1936) u delu "Memorandum for the Study of Acculturation". Po wima "akulturacija obuhvata one pojave koje se javqaju kada grupe pojedinaca koje imaju razli~ite kulture stupe u trajni direktan kontakt, kao i promene koje iz toga proisteknu u prvobitnim kulturnim modelima jedne ili obeju grupa".² Ova definicija se u osnovi mo`e prihvatiti stim {to bi trebalo izvr {iti preciznije odre}ewe izvesnih pojmova i relacija. Na primer: {ta se podrazumeva pod "trajnim direktnim kontaktom", {ta pod grupom pojedinaca", kakav je odnos akulturacije prema srodnim pojmovima difuzije i asimilacije, da li je akulturacija proces ili stawe? Umesnom se ~ini i primedba da za akulturaciju nije presudan ~inilac neposredan i trajan dodir skupine dveju kultura, ve} da wu kao pojavu uslovqava jednostavno dodir ili sukob dveju kultura.³

Zbog mogu}nosti me {awa kqu~nih pojmova uputno je distingvirati pojmove akulturacije, asimilacije i difuzije. U

² Navedeno prema: Ralf Bilz, Akulturacija, u: Antropologija danas (Zbornik), Vuk Karaxi}, Beograd, 1972, str. 540.

³ Vidi: Eduar Kale, Uvod u znanost o kulturi, [kolska kwiga, Zagreb, 1977, str. 136.

najkra}em, asimilacija je u` i pojam i ~esto predstavqa jednu fazu akulturacije. To je kulturni proces tokom koga se odre}ena socio-kulturna pojava u kontaktu sa drugom pojavom utapa i nestaje u voj na taj na~in { to gubi sopstvenu osobenost i identitet. Obimandeo procesa asimilacije ostvaruje se stihijski i u vezi je sa razli~itim nacionalnim, rasnim, verskim skupinama, a ne retko se do we dolazi nasilnim putem u ci qu klasne ili politi~ke dominacije. Socijalna i kulturna previrawa u ameri~kom dru{tvu su puna primera asimilacionih procesa. Oni me|utim pokazuju da ni sam fenomen asimilacije u sebi nije jedinstven. Na primer, "tradicionalna teorija elite - pi {e Revi~ (D. Ravitch) - bila je upotpuwena asimilacionisti~im shvatawem ameri~kog dru{tva koje je podrazumevalo da }e u ameri~kom "loncu za topqewe" svako vremenom izgubiti ili napustiti one etni~ke karakteristike koje su ga razlikovale od ameri~ke matice".⁴ Me|utim, doga|aji u Americi krajem {ezdesetih godina pokazali su bu|ewe nacionalne svesti i otpor mnogih grupa da budu asimilovane, socijalno i kulturno. Naime, ranije pride {lice su dobrovoqno asimilovane u smislu prihvatawa tradicionalne akademske kulture, ali su kasnije dru{tvene grupe to odbile i dokazale da imaju pravo u preispitivawu te tradicije na sopstvenim iskustvima.⁵ Stoga se s pravom tvrdi da asimilacija nije prosto rastvarawe jedne kulture u drugoj.

Di fuzija ({ irewe kulturnih elemenata) predstavqa tako|e svojevrstan vid akulturacije, ali je i ovde razlika evidentna. Tako Herskovic smatra di fuziju "dostignutom kulturnom transmisijom", a akulturaciju "kulturnom transmisijom u toku". Sli~no razmi {qa i Bastid (R. Bastide) kada o di fuziji govori kao o "zavr {enom procesu", a o akulturaciji kao o "procesu u toku". Razlika di fuzije i akulturacije sadr` i druge nijanse. Po Erlihu (V. St. Erlich) razlika se mo`e nazna~iti i u obimu uticaja koi se ostvaruju pri kulturnim kontaktima. Tako pod akulturacijom podrazumevamo dodire (ili sukobe) ~itavih kultura koji (dodiri) izazivaju promene {irokih razmera, dok se di fuzija odnosi na pojedine kulturne elemente. U dru{tvenoj istoriji i praksi ~ove~anstva mogu se navesti brojni primeri nastanka i { irewa nau~nih i tehni~ko-tehnolo {kih izuma. Hartija i { tampawe su, prime-

⁴ Diane Ravitch, Raznolikost u obrazovawu, Pregled (izdawe ambasada SAD), br. 258/1992, str. 40.

⁵ Upor. Frank F. Wong, Tragawe za zajedni {tvom, ibidem, str. 45.

rice, nastali u Kini vekovima pre nego što su preneti u Evropu; isti slučaj je i sa kompasom sa magnetnom iglom; deo kulture zapadne civilizacije postao je i ovaj, nastao u Indiji, te različiti matematički pojmovi nastali u islamskom svetu.⁶

Za razliku od difuzionih procesa koji su pojedinačni i mirniji, akulturaciju karakteriše tzv. "bombardovanje kultura" pri kojem se jedna od njih, po pravilu, značajno menja. No, ovi kulturni procesi sadrže i određene sličnosti. Zajedničko im je, piše R. Bilz, to da "oba predstavljaju kulturnu promenu koja je rezultat uzajamnog prenosa kulture između određenih grupa".⁷

Važno je, daqe, istaći da se kulturni kontakt⁸ ili akulturacija odrađava na kulturu obe društvene grupe u kojima, u veštoj ili manjoj meri, dolazi do mešanja kulturnih sadržaja. Upravo zbog toga neki latino-američki autori koriste izraz "transkulturacija". Wime se isti interaktivni odnos društvenih grupa u kontaktu, odnosno reciprocitet - dvosmeran tok dodira dveju kultura (to na određen način sugeruje i navedena definicija trojice autora "Memoranduma o istraživanju akulturacije"). Na dvosmeran karakter akulturacije ukazuje Stjuard (J. H. Steward), pokazujući o na primeru akulturacije zapadnih Indijanaca. "Indijanci su - piše on - svakodnevno bili u dodiru sa belim nastanjenicima - rudarima, farmerima i rančerima - što je svakoj skupini davalo priliku za akulturaciju prema narodskoj kulturi one druge. U početku, beli traperi su - esto bili snažno akulturisani prema indijanskom načinu života. Kasnije su beli farmeri uveli ruralne američke obrasce i ovi su pošli da utiču na Indijance".⁹

Kulturne crte i obrasci se pri kulturnim dodirima retko primaju bez rezerve. Akulturacija pretpostavlja aktivnost, selektivnost i stvaralački odnos grupa koje se suočavaju sa novom kulturom. Bastid piše da je akulturacija kod Marksa dobila svoje pravo obeležje - "shvaćena je kao stvaranje pod pritiskom novih okolnosti, a nipošto ne kao jednostavno ras-

⁶ Upor. Tomas Sowell, Kako civilizacije napreduju, ibidem, str. 29-30.

⁷ Ralf Bilz, op.cit, str. 540.

⁸ Autori iz Velike Britanije upotrebljavaju izraz "kulturni kontakt" dok se u SAD govori o "akulturaciji". Pojava i upotreba ovih reči teku vremenski paralelno.

⁹ Xulijan Stjuard, Teorija kulturne promene, BIGZ, Beograd, 1981, str. 98.

tvarawe neke kulture koja je primila udarac izvana".¹⁰ Re~ju, akulturacioni procesi pre mobilizuju nego umrtvquju, oni se ne odvijaju samo u sferi recepcije kulturnih sadr`aja, ve} i u aktivnom stvarala~kom odnosu prema wima.

Egzemplifikacija teze

Proces akulturacije u "~istom" vidu odvija se kada "dve ili vi{e kultura razli~itih dru{tvenih grupa do|u u me|usobni dodir i uti~u jedna na drugu".¹¹ Oblici ispoqavawa akulturacije, me|utim, imaju neizmerno mnogo varijanti i razlikuju se od slu~aja do slu~aja. Jer, oblik dodira kultura, uticaj i posledice dodira zavise od niza ~inilaca i kulturnih procesa, kao {to su, na primer, oblikovawe i oboga}ivawe kultura, {irewe i izbor kulturnih elemenata. Uputno je ista}i da se, kada je re~ o pro`imawima i me|usobnim uticajima kultura, tu istovremeno pro`imaju i dru{tva u celini. Kao {to se kultura ne da razumeti i objasniti izvan dru{tvenog konteksta, tako su i procesi kulturnog pro`imawa u neraskidivoj vezi sa socijalno-politi~kim tokovima date epohe. "Akulturacija se - pi{e R. \oki} - mora gledati u dru{tvenom kontekstu i dovesti u vezu s uzrocima koji taj proces izazivaju. Dakle, mora se pored kulturolo{kog obezbediti i sociolo{ki, istorijski, etnolo{ki, psiholo{ki, tj. interdisciplinaran, celovit pristup".¹²

[to se oblika dodira ti~e, oni se ostvaruju pri seobama i ratovima, zatim prilikom razli~itih oblika neokolonijalizma, te migracionim kretawima i drugim oblicima socijalne dinamike. Pri tom dolaze do izra`aja posebni momenti koji su od zna~aja za vrstu i obim kulturne interakcije.

Selektivnost je jedan od takvih momenata i odvija se na strani grupe - primaoca. Primera selektivnog odnosa pri akulturaciji je mnogo. Setimo se Japanaca koji su pre stotinak godina otvorili vrata evropskoj kulturi prihvativ{i tehniku i neke institucije, a istovremeno sa~uvav{i tradicionalne

¹⁰ Ro`e Bastid, Problemi ukr{tawa civilizacija i wihovih tvorevina, u: Sociologija, II svezak (red. @or` Gurvi~), Naprijed, Zagreb, 1946-1966, str. 335.

¹¹ Milo{ Ili}, Sociologija kulture i umetnosti, Nau~na kwiga, Beograd, 1974, str. 32.

¹² Radoslav \oki}, Pro`imawa kultura, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1976, str. 45.

odnose u porodici i stav prema lepoti, prirodi i umetnosti.¹³ Zna~i da akulturacija nije prosto rastvarawe jedne kulture u drugoj, ve} selektivno usvajawe sa merom, ukusom i te`wom za o~uvawem sopstvenog kulturnog identiteta, duha i tradicije. Navedeni primer pokazuje i to da se lak{e i br`e akulturi{u i asimili{u materijalno-tehni~ki, a te`e duhovni sadr`aji. Razlog tome je {to su tehni~ke vrednosti neutralnije i autonomnije od duhovnih vrednosti i pogleda na svet. No, opet, svi duovni sadr`aji ne {ire se podjednako te{ko u odnosu na tehni~ke. Slo`enost ove problematike mo`e dovesti do neopreznih i teorijski neprihvatljivih zakqu~aka. Tako R. \oki} tvrdi da "kulturni uticaj ne treba i ne mo`e da se izjedna~i s uticajem tehnike i tehnologije. Neke, pa ~ak i mnoge civilizacije inovacije mogu biti prihva}ene, ali da se pri tom ne izmene kulturne navike, obi~aji, porodi~ni, me|uqudski i susedski odnosi".¹⁴ Zatim ovaj autor navodi primere {eika u pojedinim arapskim zemqama koji se voze luksuznim automobilima, ali zato kod ku}e zadr`avaju stare obi~aje pri jelu, sedewu i raznim moralnim postupcima. Ili primer Japanaca koji voze kola, obla~e se na evropski na~in, idu u Pariz ili Harvard na studije, ali po{tuju tradicionalna pravila i porodi~nu hijerarhiju. Navedeni primeri nisu pogre{ni, no oni dolaze u izvesnu koliziju sa napred postuliranim polazi{tem. Kultura se, naime, mo`e uslovno podeliti na materijalnu ili teni~ku, s jedne, i duhovnu ili idejnu, s druge strane; u svojoj biti, me|utim, ona je nedeqiva. Ta~no je da kulturne uticaje ne treba identifikovati iskqu~ivo sa uticajima tehnike. Isto tako je, me|utim, ta~no i to da se oni ne mogu poistovetiti niti samo sa institucionalnim niti sa duhovnim elementima dru{tvene strukture. Kulturni uticaji mogu biti samo proizvod wihovog dijalekti~kog jedinstva.

Vaqa znati da se u slu~aju kulture uvek radi o odnosu ~oveka: prema materiji, odnosno prema duhu. Materijalne i duhovne kreature su samo rezultat ili posledica ~ovekovih odnosa prema wima. Primeri R. \oki}a suvi{e o{tro razdvajaju materijalnu i duhovnu sferu kulturnog `ivota, a kulturne uticaje prikazuju kruto i jednostrano. U savremenom svetu je, naime, sve vi{e nacija i drugih dru{tvenih grupa i pojedinaca spremno da se otvori, pa i prihvati kreativne duhovne poticaje, a to danas povr|uje sve ja~a me|unarodna nau~na saradwa, te komu-

¹³ Vidi: Vera St. Erlich, *U dru{tvu s ~ovjekom*, SNL, Zagreb, 1978, str. 67.

¹⁴ Radoslav \oki}, op. cit, str. 34.

nikacija u sferi tehnike i tehnologije, a dakako i na planu umetničkih ostvarenja bez obzira sa kog kraja sveta ona dolazi. Kultura se, dakle, sve više internacionalizuje pa ono što je do juče bilo tabu sada predstavlja stvarnost sa kojom se ljudi najnormalnije suočavaju.

Savremeni teoretičari kulture, polazeći od toga da kulturna dobra postoje da bi zadovoljila čovekove potrebe i unapredila njegove životne ciljeve, postuliraju funkcionalističko-pragmatističku tezu da "sve ono što boga služi zadovoljevanje čovekovih potreba preživljava - dok drugo teži da opada ili izumire". Dakle, i Evropljani, i Azijati, i Afrikanci su spremno odlučivali da napuste neko sopstveno kulturno dobro u ime nekog tuđeg, a delotvornijeg dobra. Tako arapski brojevi nisu samo različiti od rimskih, već su bolji. Ovakva shvatanja vode oslobađanju od zastarelih podela na kulturno "superiorne" i "inferiorne" rase ili nacije.¹⁵

Prilikom ratova akulturacioni procesi često dobijaju oblik prisilnog nametanja kulture što izaziva otpor sedelnih grupa koji severnoamerikanci nazivaju "ulturnom rezistencijom" i "kontraakulturacijom". I u našoj daoj i bližoj prošlosti postoje primeri takvog otpora. Ali, privremenski dužim kulturnim kontaktima ostaju duboki, čak neizbrisivi, tragovi tuđe kulture koji se inkorporiraju u vlastitu. @ivotni stil Bosne je, na primer, nastao iz spoja slovenske tradicije i orijentalnih uticaja. "Ovaj se stil opađa u odnosima u porodici, u poziciji čene, u obaveznom noćevu zaračferexe, u obliku kuća i načinu stanovawa, prijelu, u noćwi i u mnogim običajima. Muhamedansku vjeru preuzeo je veliki dio stanovništva, a umjetničke elemente u folkloru, kao i fatalistički stav čitavo stanovništvo. Neki preuzeti elementi nisu samo ugrađeni u bosanski životni stil nego su difuzijom prešli na sva jugoslovenska područja, kao i neka jela (npr. juve-, musaka, baklava, bosanski lonac, pita zeqanica, turska kava kuhana u xezvi i drugo)."¹⁶

Kulturolozi su, zatim, skloni da u dodiru dveju kultura razlikuju tehnološki viš i tehnološki mawe razvijenu kulturu i da pri tom zaključuje da mora pobediti kultura koja je tehnički razvijenija. Doduje, posotoji običje takvih primera, ali i odstupawa od ovog "pravila". E. Kale podseća da su "kineska, indijska i islamska kultura postojale (su) i još postoje, upore-

¹⁵ Upor. Tomas Sowell, op. cit, str. 30.

¹⁶ Vera St. Erlich, op. cit, str. 72.

do sa "zapadnom" tenikom civilizacijom i u dodiru s wom, i sa svim proizvodnim sredstvima koje ona ima. [tavi {e, oni presudni izumi { to se na Zapadu dr `e za pokreta~e tehni~ke civilizacije, kao { to su pu {~ani prah, busola, papir, tisak, mehani~ka ura i brojne mehani~ke naprave, pojavili su se u Kini do tisu}u godina ranije, a da to uop}e nije izazvalo promjenu kineske civilizacije u znanstveno-tehni~ku".¹⁷ Ovaj primer pokazuje kako akulturacija zavisi i od broja pripadnika date dru {tvene grupe. Ukoliko je taj broj izrazi to ve}i, vrlo je verovatno da mo `e pobediti i tehni~ki mawe razvijena kultura.

Metodolo {ki je zna~ajno da akulturaciju, naro~ito kada su "davaoci kulture" globalna dru {tva, sociologija izu~ava kao totalni dru {tveni fenomen. Na to upozorava Bastid podse}aju}i da u tom slu~aju dolazi do dodira na razli~itim planovima istovremeno - na ekonomskom, politi~kom, religioznom, vaspitnom. Socijalni aspekti akulturacije, dakle, upu}uju na dijalekti~ku povezanost pojedinih kulturnih elemenata sa celinom dru {tveno-kulturnih odnosa u koju su oni inkorporisani.

Navedeni primeri i varijante akulturacionih procesa ukazuju na splet specifi~nih okolnosti u kojima seovi odvijaju, na slo`enost akulturacije kao procesa kulturne dinamike pa, shodno tome, i na potrebnu meru opreznosti u zaklju~ivawu i teorijskom uop {tavawu. Ti primeri ujedno upozoravaju i na velike opasnosti nepreciznosti i pogre{aka u prou~avawu akulturacije, te ih istra `iva~ treba imati na umu i uva `avati prilikom svakog teorijskog i primewenog istra `ivawa.

Zavr {ne napomene

Pitawa i problemi, wihov broj i wihova raznovrsnost, pokazuju da akulturacija predstavqa "otvorenu kwigu" za antropologe, istori~are, sociologe i socijalne psihologe. Kulturni antropolozi }e prou~avati modele kulturnih oblika, te procese i promene u kulturi, dok }e se istori~ari baviti vremenskom dimenzijom ovih fenomena. Sociologe }e u tim dinamiki~kim kulturnim procesima zanimati prevashodno odnosi grupa, zatim socijalnih slojeva i statusa na planu kulture, a psiholozi }e se usmeriti na izu~avawe dinamiki~kih procesa u kulturi na stavove, emocije i do `ivqaje pojedinaca i kolektiva. Interdisciplinarna saradwa ovih nauka i wima srodnih

¹⁷ Eduard Kale, op. cit, str. 137-138.

kulturoloških disciplina (etnografija, etnologija, folkloristika, muzikologija) trebalo bi da bude okrenuta zajedničkom cilju - potpunijem i određenijem teorijskom osvjetljavanju fenomena akulturacije, kao i usavršavanju metoda za istraživanje kulturno-dinamičkih procesa. Rezultati svake nauke ponaosob bi je dragoceni i za ostale srodne nauke jer je otvoreno da proces akulturacije zahteva svestran kritički pristup.

Za sociologiju kulture je analiza i eksplikacija akulturacije važna budući da se ova može izužavati poev{ i od mikrosocioloških odnosa pa do ukru{ tawa globalnih dru{ tawa. Sociologija se, ismeju ostalog, može baviti i posebnim momentima akulturacije: izužavawem akulturacije migrant-skih grupa, uticajem urbanih socio-kulturnih struktura na narodnu ili ruralnu kulturu ili pak dejstvom masovnih medija na akulturacione i druge kulturno-dinamičke procese u savremenom dru{ tvu. Za razliku od klasične antropologije i istorije, sociologija je okrenuta prevashodno aktuelnim procesima akulturacije.

Istraživawa akulturacije imaju veliki značaj i u re{ avawu praktičnih socijalnih i kulturnih problema. "Za{eci interesovawa za kontaktne situacije koji se javqaju u Velikoj Britaniji, Francuskoj i Holandiji - pi{e R. Bilz - vremenski se poklapaju sa porastom osežawa odgovornosti prema kolonizovanim narodima, dok se u SAD snažan razvoj izužavawa akulturacije odvija tokom ere depresije sve vežom brigom za socijalne probleme".¹⁸ Sociolozi i kulturolozi na{eg podnebqa obiqe materijala na ovu temu mogu naći u dodirima kulture na{ih radnika zaposlenih u inostranstvu sa kulturama zemaqa u kojima borave. To mogu biti dodiri kultura određenih dru{ tvenih grupa (recimo nacija ili profesija) sa mati-nom kulturom ili pak pojedinaca i date kulture, kada je re{ o enkulturaciji.

Relevantni problemi akulturacije na biv{em jugoslovenskom prostoru mogu se istra{iti i na planu odnosa kultura Hrvata i Srba koji u Hrvatskoj žive. I pored nekih poricawa, voljenih politi-kim jednoumqem, kulturne veze Srba i Hrvata, u-vr{ }ivane dugogodi{ wim zajedni-kim `ivqewem, te{ko su raskidive. Kulturni procesi, te mežusobni uticaji i preplitawa u-inile su da se kulture ovih naroda integri{u u nedeqivu istorijsku celinu. To se može potvrditi posebno na planu jezika i leksike, ali i na drugim podru-jima kulture. Zato su sva

¹⁸ Ralf Bilz, op. cit, str. 536.

poricawa istorijske povezanosti ovih dveju kultura integrisanih dugotrajnim i snažnim akulturacionim i difuzionim procesima za seriozna naučna razmatrawa efemerna i bespredmetna.

To isto odnosi se i na socijalno kulturni mišće Bosne i Hercegovine u kojoj se viševjekovno zajedničko življenje Srba, Hrvata i Muslimana danas bezuspešno eli izbrisati postavqawem demarkacionih linija izmeu ova tri nacionalna entiteta. Nezajačivim političkim apetitima tamošwih političkih vođa ilavo se protivi kultura i kulturna istorija tih prostora, te tradicija koja je zajednički koren svake od ove tri nacionalne posebnosti. Ovim se kultura predstavqa kao zakonomerna transcendentna kategorija u odnosu na sve prolazne, efemerne okolnosti koje, u posledwoj instanci, podleu snazi wenih objektivnih determinizama.

Istraivawe akulturacije sa raznih naučnih polazišta, u različitim pojavnim oblicima i kroz odnose sa drugim procesima kulturne dinamike, nesumnwivo je proiriti vidokruge kulturoloških nauka, otvoriti nove probleme i ukazati na neistraene horizonte, relevantne kada je reo dinamici kulturne stvarnosti. Bavqewe tim problemima zasigurno je utirati puteve jasnijem i konsekventnijem definisawu akulturacije i otkrivawu niza socio-kulturnih posledica koje ona uzrokuje.

ACCULTURATION AS A TRANSFER OF CULTURAL DYNAMICS**Summary**

The development of communication media in the contemporary world has led to a significant interfusion of cultures. Thus, acculturation processes get an increasing significance and topicality. This also leads to a change of some established theoretical attitudes due to the effects of different forms of cultural determinism. For this reason, acculturation, once again, becomes a challenge to anthropologists and sociologists of culture. Acculturation, as compared to other cultural processes, is the most complex and the most embracing process of cultural dynamics. A number of culturological sciences are focused on the research of the phenomenon of acculturation, but its theoretical aspects, as it seems, have not been sufficiently cleared yet. This paper is an attempt to contribute to the process of defining the phenomenon of acculturation, primarily from the aspect of the sociology of culture. Besides acculturation, as the most complex and the most embracing cultural process, the paper also defines other processes of cultural dynamics - diffusion, assimilation, selection, resistance. They are all empirically inseparable and, as a rule, run either simultaneously with acculturation, or successively relative to it. Acculturation is thus determined as a complex social and cultural phenomenon.

Key words: culture, acculturation, cultural dynamics, culturological sciences, assimilation